

ЕПІЗООТОЛОГІЯ СТРОНГІЛЯТОЗІВ ТРАВНОГО ТРАКТУ ОВЕЦЬ І КІЗ В ГОСПОДАРСТВАХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Богач М. В.

Одеська дослідна станція ННЦ «ІЕКВМ»

Бондаренко Л. В.

Одеський державний аграрний університет

*В статті наведені дані щодо поширення кишкових нематодозів серед овець і кіз в господарствах різних форм власності півдня Одеської області, спричинених збудниками *Haemonchus contortus*, *Nematodirus filicollis*, *Strongyloides papillosus*, *Trichostrongylus colubriformis*, *Trichuris ovis*, *Oesophagostomum venulosum*, *Chabertia ovina* з різною екстенсивністю та інтенсивністю інвазії. У кіз зареєстровано ще й *Bunostomum trigonocephalum* з EI 3,2 % при інтенсивності 42–85 яєць в 1 г фекалій.*

Ключові слова: вівці, кози, кишкові нематодози, поширення, екстенсивність, інтенсивність.

Вступ. Скотарство та вівчарство є важливими галузями тваринництва. Не зважаючи на зниження в Україні поголів'я великої та дрібної рогатої худоби у колективних сільськогосподарських підприємствах його збільшення відбувається в індивідуальних фермерських та присадибних господарствах [1].

В господарствах різних форм власності півдня України зосереджено 76,4 % овець від загальної кількості поголів'я країни [2].

Хвороби жуйних тварин, спричинені нематодами родів *Trichostrongylus*, *Ostertagia*, *Haemonchus*, *Nematodirus* родини *Trichostrongylidae* характеризуються запальними процесами травного каналу, схудненням і загибеллю тварин.

Трихостронгіліди є найбільш патогенними для жуйних. За певних умов, коли інтенсивність інвазії досягає декількох сотень і навіть тисяч екземплярів трихостронгілід, вони можуть викликати ензоотії та епізоотії, які є причиною масової загибелі молодняка [3, 4].

Кишкові нематодози овець призводять до зменшення приростів живої маси та виходу шерсті на 10–50 %, зниження забійного виходу туші на 3,3 %, погіршення якості м'ясної продукції, а також загибелі ягнят і відставанні в рості хворих тварин у порівнянні зі здоровими [5].

Благоприємні природно-кліматичні умови Одеської області створюють оптимальне середовище для розвитку збудників нематодозів овець, які здатні тривалий час зберігатись в навколишньому середовищі і відповідний період зараження є досить тривалим – з березня до листопада.

Проблема паразитозів овець на сучасному етапі розвитку галузі є досить актуальною. Захворювання реєструється як у вигляді моноінвазії, так і в асоціативній формі [6].

З огляду на це, виникає необхідність подальших досліджень з визначення поширення, видового складу збудників кишкових нематодозів овець і кіз та інтенсивності інвазії в господарствах різних форм власності Одеської області.

Матеріали та методи досліджень. Аналіз поширення кишкових нематодозів овець

і кіз проводили на основі вивчення ветеринарної документації Одеської регіональної державної лабораторії ветеринарної медицини за 2014–2015 рр., а також за даними власних гельмінтокопроовоскопічних досліджень тварин з господарств різних форм власності півдня Одеської області (Арцизький, Болградський, Саратський, Тарутинський та Татарбунарський райони), які утримувалися на спільних пасовищах. Всього досліджено 972 проби фекалій від овець і 564 проби від кіз.

Головним критерієм під час проведення епізоотологічного обстеження господарств була ступінь ураження овець нематодами родів *Trichostrongylus*, *Haemonchus*, *Bunostomum*, *Nematododirus*, які паразитують в тонких кишках та в сечузі, а також *Oesophagostomum*, *Chabertia*, які паразитують в товстих кишках.

Фекалії від тварин відбирали індивідуально з прямої кишки. Гельмінтоовоскопію проб фекалій проводили за допомогою флотажного методу Фюллеборна, визначаючи екстенсивність інвазії. Інтенсивність гельмінтозної інвазії встановлювали за результатами кількісного гельмінтокопроовоскопічного дослідження (метод Столла). Яйця стронгілят культивували методом Бермана–Орлова за температури 20–23⁰ С і на 3–5 доби проводили видове визначення личинок згідно визначника [7–9].

Результати досліджень. Проведеним моніторингом з'ясовано, що у вівцегосподарствах Одеської області питання кишкових нематодозів серед дрібної рогатої худоби є надзвичайно актуальним.

Гельмінтокопроовоскопічними дослідженнями 972 зразків фекалій від овець 504 містили яйця кишкових нематод, що становить 52 % уражених тварин. Із 564 зразків фекалій від кіз ураженими були 67 % тварин.

За даними таблиці видно, що серед овець найбільш поширеною була стронгілоїдозна інвазія з екстенсивністю 28,4 % при інтенсивності 362–611 яєць в 1 г фекалій, а серед кіз – гемонхозна інвазія з екстенсивністю 26,7 % при інтенсивності 61–148 яєць в 1 г фекалій.

Слід зазначити, що екстенсивність стронгілоїдозної інвазії у кіз не перевищувала 13,4 % при інтенсивності 132–296 яєць.

У овець з господарств півдня Одеської області буностомозну інвазію не зареєстровано, тоді як серед кіз її екстенсивність становила 3,2 % при інтенсивності 42–85 яєць в 1 г фекалій.

Таблиця

Стронгілятози травного каналу овець і кіз у господарствах Одеської області

Вид збудника	Тварини	Інваз. тварин	ЕІ, %	І, яєць в 1 г фекалій
<i>Haemonchus contortus</i>	вівці	93	9,6	26–42
	кози	151	26,7	31–48
<i>Nematododirus filicollis</i>	вівці	29	3,0	198–282
	кози	46	8,2	172–317
<i>Bunostomum trigonocephalum</i>	вівці	–	–	–
	кози	18	3,2	42–85
<i>Strongyloides papillosus</i>	вівці	277	28,4	62–211
	кози	76	13,4	32–96
<i>Trichostrongylus colubriformis</i>	вівці	36	3,7	16–27
	кози	6	1,0	8–12
<i>Trichuris ovis</i>	вівці	22	2,3	32–38
	кози	29	5,1	30–46
<i>Oesophagostomum</i>	вівці	26	2,7	21–26

<i>venulosum</i>	кози	31	5,5	32–37
<i>Chabertia ovina</i>	вівці	21	2,2	36–49
	кози	26	4,6	72–84
Змішана інвазія	вівці	311	61,7	–
	кози	227	58,8	–

В товстих кишках овець екстенсивність трихурузної інвазії становила 2,3 % при П 32–38 яєць в 1 г фекалій, тоді як серед кіз екстенсивність та інтенсивність інвазії була в два рази вищою. Майже аналогічні показники були щодо поширення езофагостомозу – 2,7 % серед овець і 5,5 % серед кіз та хабертіозу – 2,2 % і 4,6 % відповідно.

Екстенсивність змішаних кишкових нематодозів, спричинених двома і більше збудниками серед овець була 61,7 %, а серед кіз – 58,8 %.

Таким чином, серед овець півдня Одеської області найбільш поширеною є стронгілодозна і гемонхозна інвазії, тоді як екстенсивність інших кишкових нематодозів не перевищувала 2,2–3,7 %, а буностомоз не зареєстровано. Екстенсивність кишкових нематодозів у кіз була вдвічі вищою, за виключенням стронгілодозної інвазії.

Висновок. Серед овець і кіз півдня Одеської області реєструються спільні кишкові нематодози, спричинені збудниками *Haemonchus contortus*, *Nematodirus filicollis*, *Strongyloides papillosus*, *Trichostrongylus colubriformis*, *Trichuris ovis*, *Oesophagostomum venulosum*, *Chabertia ovina* з різною екстенсивністю та інтенсивністю інвазії, а серед кіз ще й *Bunostomum trigonocephalum* з ЕІ 3,2 % при інтенсивності 42–85 яєць в 1 г фекалій.

Список літератури:

1. Шеховцов В. С. Рекомендації з діагностики, лікування та профілактики стронгілятозів шлунково-кишкового тракту жуйних тварин [Текст] / В. С. Шеховцов, Л. І. Луценко, Ю. О. Приходько. – Харків, 2000. – 28 с.
2. Вдовиченко Ю. Вівчарство України на зламі тисячоліть [Текст] / Ю. Вдовиченко, П. Жарук, В. Іовенко // Тваринництво України. – 2012. – № 8. – С. 6–10.
3. Айбыкова Ч. Т. Трихостронгилидозы овец Горного Алтая (особенности эпизоотологии и биологии возбудителей, контроль заболеваемости) [Текст] : автореф. дис. ... канд. биол. наук : 03.00.19 / Ч. Т. Айбыкова. – Горно-Алтайск, 2005. – 23 с.
4. Москалькова А. А. Пролонгированные антгельминтные препараты (фармако-токсикологическая характеристика и эффективность при стронгилятозах овец) [Текст] : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 03.00.19, 16.00.04 / А. А. Москалькова. – Минск, 2005. – 19 с.
5. Братушкина Е. Л. Стронгилоидоз овец и меры борьбы с ним [Текст] : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 03.00.19 / Е. Л. Братушкина. – Минск, 2003. – 20 с.
6. Власенко О. А. Фармако-токсикологічна оцінка комплексного протипаразитарного препарату за інвазійних захворювань овець [Текст] : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 16.00.04 / О. А. Власенко. – Львів, 2013. – 20 с.
7. Атлас гельмінтів тварин [Текст] / Д. І. Дахно [та ін.]. – К. : Ветінформ, 2001. – 118 с.
8. Дифференциальная диагностика гельминтозов по морфологической структуре яиц и личинок возбудителей [Текст] / А. А. Черепанов [и др.] ; под ред. А. А. Черепанова. – М., 2001. – 77 с.
9. Пономар С. І. Довідник з диференціювання збудників інвазійних хвороб тварин [Текст] / С. І. Пономар, В. П. Гончаренко, Л. М. Соловійова ; за ред. С. І. Пономаря. – К. : Аграрна освіта, 2010. – С. 90–97.

Богач Н. В., Бондаренко Л. В. Эпизоотология стронгилятозов пищеварительного тракта овец и коз в хозяйствах Одесской области.

В статье приведены данные по распространению кишечных нематодозов среди овец и коз в хозяйствах различных форм собственности юга Одесской области, вызванных возбудителями Haemonchus contortus, Nematododirus filicollis, Strongyloides papillosus, Trichostrongylus colubriformis, Trichuris ovis, Oesophagostomum venulosum, Chabertia ovina с разной экстенсивностью и интенсивностью инвазии. У коз зарегистрировано еще и Bunostomum trigonocephalum с ЭИ 3,2 % при интенсивности 42-85 яиц в 1 г фекалий.

Ключевые слова: *овцы, козы, кишечные нематодозы, распространение, экстенсивность, интенсивность.*

Bogach N.V., Bondarenko L.V. Epizootology of strongylatosis of sheep and goats digestive tract in the Odessa are farms

The article contains data on the spread of the intestinal nematodosis among sheep and goats in the farms of different ownership in the south of Odessa region, that are caused by Haemonchus contortus, Nematododirus filicollis, Strongyloides papillosus, Trichostrongylus colubriformis, Trichuris ovis, Oesophagostomum venulosum, Chabertia ovina with different extensiveness and intensiveness of infestation. Goats also had Bunostomum trigonocephalum with intensiveness infestation 3.2% with intensiveness 42-85 eggs in 1 gr of feces.

Key words: *sheep, goats, intestinal nematodosis, spread, extensiveness, intensiveness.*